পাঠ ঃ ৫
মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশ

2GZ9HY

মূল অৰ্হতা ঃ

- মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ অৰ্থ আৰু ইয়াৰ উপাদানবোৰৰ বিষয়ে বুজিব পাৰিব।
- সম্পদ হিচাপে মানুহ আৰু সম্পদ সৃষ্টিৰ কাৰক হিচাপে মানুহ, এই সম্পৰ্কে ধাৰণা হ'ব।
- অসমৰ জনসংখ্যা বিতৰণত ভূ-প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে বুজিব পাৰিব।
- অসমৰ জলবায়ু আৰু কৃষি সম্পৰ্কে বুজিব পাৰিব।
- অসমত বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থানৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে ধাৰণা হ'ব।

মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশ ঃ

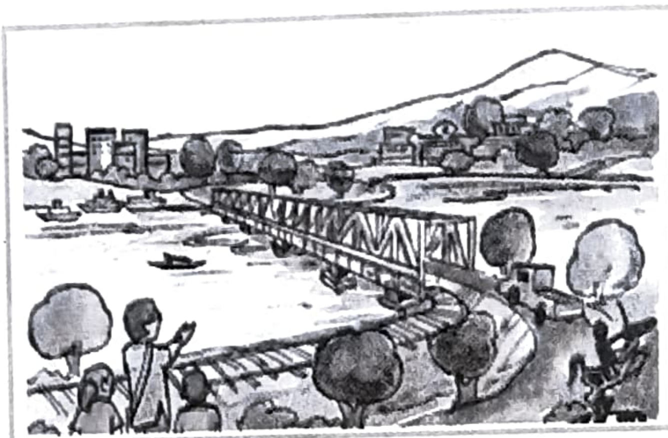

চিত্ৰ ঃ ৫.১

সীমান্তহঁতৰ বিদ্যালয়ৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ আয়োজন কৰিছে। তেওঁলোকৰ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকল লগ লাগি গুৱাহাটীলৈ যাত্ৰা কৰিছে। এটা সময়ত তেওঁলোক আহি শৰাইঘাট দলঙৰ উত্তৰ ফালে বাছৰ পৰা নামিল। গগৈ ছাৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক ক'লে — "আমাৰ সন্মুখত এয়া শৰাইঘাট দলং। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওপৰত এই দলংখন নিৰ্মাণ কৰাৰ আগতে মানুহে ফেৰী আৰু নাৱেৰে ইপাৰ সিপাৰ হৈছিল। কিছু বছৰ আগতে এই ঠাইখন সেউজীয়া পাহাৰ আৰু পিতনিৰে ভৰা আছিল। এতিয়া ইয়াত পিতনি পুতি কিছুসংখ্যক ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ স্থাপন কৰিছে। কাষতে এয়া কামৰূপ গ্ৰাম্য জিলাৰ জিলাধিপতিৰ কাৰ্যালয় আৰু ক্ৰীড়া প্ৰকল্প। সমুখত সেয়া উত্তৰ পূব সীমান্ত ৰেল পথ, সৌটো বীৰ চিলাৰায়ৰ প্ৰতিমূৰ্তি। দক্ষিণপাৰত সৌৱা পাণ্ডু জাহাজ ঘাট। নাতিদূৰত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চৌহদ। সৌবোৰ গুৱাহাটী মহানগৰৰ ডাঙৰ ডাঙৰ অট্টালিকা। ইয়াৰ পাহাৰবোৰৰ মাটি বিভিন্ন কাৰ্যত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই সকলোবোৰ মানুহৰ কাৰ্য। এই কাৰ্যবোৰে ইয়াত এটা সুকীয়া পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰিছে। মানুহে জ্ঞান, বুদ্ধি, কৌশল খটুৱাই এনেদৰে প্ৰাকৃতিক উপাদানসমূহ মানুহৰ প্ৰয়োজনীয় কামত ব্যৱহাৰ কৰে। এনে কাম-কাজে কোনো এখন ঠাইত যি এক সুকীয়া পৰিস্থিতি সৃষ্টি কৰে তাকেই সেই ঠাইখনৰ **মানৱ সৃষ্ট বা সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ** বোলে (চিত্ৰ ৫.১)।"

মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান ঃ

তোমালোকে আগৰ পাঠত পাই আহিছা যে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ বিভিন্ন উপাদান যেনে — মাটি, পানী, গছ-গছনি আদিৰে কোনো এখন ঠাইত প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ একোটা সৃষ্টি হয়। মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশো প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা

আহৰণ কৰা উপাদানসমূহ ব্যৱহাৰ কৰি সৃষ্টি কৰা এটা পৰিৱেশ। আমাৰ চাৰিওফালে থকা ৰাস্তা-ঘাট, দলং, বাসগৃহ, উদ্যোগ আদি হ'ল মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান। ইয়াৰ লগতে পৰিয়াল, সামাজিক ৰীতি-নীতি, কৃষ্টি-সংস্কৃতি, ধৰ্মীয় আচৰণ, শিক্ষা-ব্যৱস্থা, ৰাজনৈতিক কাম-কাজবোৰো মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদানসমূহৰ নাম লিখি তালিকাখন পূৰাওঁ আহা —

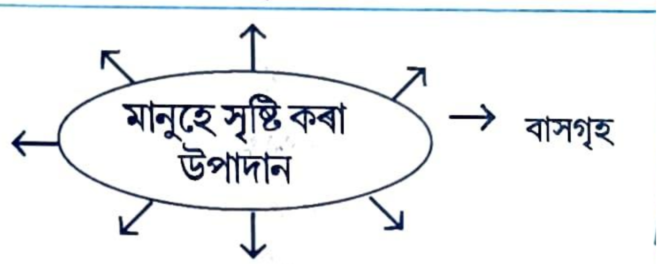

মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদানসমূহ সৃষ্টি কৰিবলৈ মানুহে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ উপাদানসমূহ সংগ্ৰহ কৰিব লগা হয়। মানুহৰ এই কাৰ্যৰ ফলত এফালে মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উন্নয়ন হ'লেও প্ৰাকৃতিক উপাদানসমূহৰ অত্যধিক আহৰণে প্ৰকৃতিৰ স্বাভাৱিক অৱস্থাৰ ক্ষতিসাধন কৰে। এনেকৈয়ে পৰিৱেশ প্ৰদূষণ হ'বলৈ ধৰে। এই প্ৰদূষণে মানৱ সমাজক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰে।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

তোমালোকৰ নিজৰ গাঁও বা নগৰত যোৱা পাঁচ বছৰৰ ভিতৰত পৰিৱেশত কি কি পৰিৱৰ্তন ঘটা দেখিছা তাৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰা—

মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশত সংঘটিত পৰিৱৰ্তন	প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশত সংঘটিত পৰিৱৰ্তন
১।	১।
২।	২।
৩।	৩।

মানৱ সম্পদ ঃ

তোমালোকে ইতিমধ্যে জানিব পাৰিছা যে মানুহৰ উপকাৰ সাধন কৰিব পৰা আৰু আৰ্থিক মূল্য থকা দ্ৰব্যসমূহ হৈছে **সম্পদ**। মানুহেও সমাজৰ কল্যাণৰ হকে কৰা কামৰ আৰ্থিক মূল্য আছে। এই হিচাপে মানুহো সম্পদ। যিসকল ব্যক্তি শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে কোনো উৎপাদনমুখী কাম কৰি সমাজৰ বিকাশত অৰিহণা আগবঢ়াবলৈ সক্ষম সেইসকল ব্যক্তি **মানৱ সম্পদ**। মানুহে নিজৰ জ্ঞান-বুদ্ধিৰ জৰিয়তে নতুন নতুন আৱিষ্কাৰ কৰি আহিছে আৰু প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা আহৰণ কৰা বিভিন্ন উপাদানবোৰ ব্যৱহাৰৰ উপযোগী কৰি তুলিছে। এই গুণৰ বাবেই আন সকলো সম্পদৰ তুলনাত মানুহ হৈছে **শ্ৰেষ্ঠ সম্পদ**।

জানি থওঁ আহা ঃ

শিল্পী, সাহিত্যিক, খেলুৱৈ, সমাজ সংস্কাৰকসকলে সমাজৰ বিকাশ আৰু মানৱ কল্যাণত অৰিহণা যোগায়। এওঁলোক দেশৰ মানৱ সম্পদ।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

- কোনসকল ব্যক্তিক মানৱ সম্পদ বোলে লিখা।

সমাজ উন্নয়নত মানৱ সম্পদৰ ভূমিকা ঃ

মানুহৰ বিভিন্ন কাম-কাজে মানৱ সভ্যতাৰ উত্তৰণ ঘটাইছে। মানুহে উদ্ভাৱন কৰা বিভিন্ন সা-সামগ্ৰীয়ে আমাৰ জীৱন ধাৰণৰ মান উন্নত কৰি তুলিছে। তোমালোকে নিজৰ ঘৰত ব্যৱহাৰ কৰা ৰন্ধন গেছ, বিজুলী, টিভি, ম'বাইল ফোন, কুকাৰ আদিৰ সুবিধাৰ বিষয়ে ভাবি চোৱাচোন? ছপাযন্ত্ৰ, কম্পিউটাৰ, কৃত্ৰিম উপগ্ৰহ আদিৰ উদ্ভাৱনে আমাৰ সভ্যতা দ্ৰুত গতিত আগবঢ়াই নিছে। পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ উন্নতিয়ে গোটেই পৃথিৱীখনকে আজি এখন বিশাল গোলকীয় গাঁৱলৈ পৰ্যবসিত কৰিছে। মানৱ সম্পদত চহকী দেশ স্বাভাৱিকতে উন্নত। উদাহৰণ হিচাপে, তুলনামূলকভাৱে প্ৰাকৃতিক সম্পদত জাপান বেছি চহকী নহয়। কিন্তু জাপানত কাৰিকৰী দিশত পাৰ্গত আৰু উচ্চ শিক্ষিত লোকৰ অভাৱ নাই। এই লোকসকল সেই দেশৰ মানৱ সম্পদ। অন্য দেশৰ পৰা আমদানি কৰা কেঁচা সামগ্ৰী ব্যৱহাৰ কৰি ইয়াৰ মানৱ সম্পদে জাপানক পৃথিৱীৰ ভিতৰতে এখন আগশাৰীৰ উদ্যোগ প্ৰধান আৰু ধনী দেশত পৰিণত কৰিছে।

মানৱ সম্পদৰ উন্নয়ন ঃ

দেশৰ নাগৰিকসকলক উন্নত মানৰ জীৱন নিৰ্বাহৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় শিক্ষা প্ৰদান কৰি মানৱ সম্পদ উন্নয়ন কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰি, তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে আৰ্থ-সামাজিক দিশসমূহত গুৰুত্ব প্ৰদানেৰে মানৱ সম্পদ উন্নয়ন কৰিব পাৰি। আৰ্থ-সামাজিক দিশবোৰ হৈছে—

জনসংখ্যা ঃ জনসংখ্যা বৃদ্ধি হোৱা মানে মানৱ সম্পদ বৃদ্ধি হোৱাটো নুবুজায়। দেশৰ বৰ্ধিত জনসংখ্যাক উৎপাদনমুখী কামৰ যোগ্য কৰি তুলিব পাৰিলেহে মানৱ সম্পদৰ উন্নয়ন হয়।

খাদ্য ঃ শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে শ্ৰম কৰিব পৰাকৈ সুস্বাস্থ্যৰ অধিকাৰী হোৱাটো দৰকাৰ। ইয়াৰ বাবে নাগৰিকসকলক সুষম আহাৰৰ ব্যৱস্থা কৰাটো নিতান্ত প্ৰয়োজনীয়।

বাসস্থান ঃ স্বাস্থ্যসন্মত বাসস্থানৰ ব্যৱস্থা কৰা।

শিক্ষা ঃ যি শিক্ষাই বাস্তৱ জীৱনত সন্মুখীন হোৱা সমস্যাবোৰ সমাধান কৰাত সফলতা প্ৰদান কৰে (গুণগত শিক্ষা), তেনে ধৰণৰ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

কৰ্মসংস্থান ঃ কৰ্মসংস্থানৰ সুবিধা দিয়াৰ জৰিয়তে উৎপাদনমুখী কাৰ্যত জড়িত কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

দেশত গুণগত আৰু পৰিমাণগত হিচাপত মানৱ সম্পদ থাকিলে, সেই দেশ মানৱ সম্পদত আত্মনিৰ্ভৰশীল হৈ উঠে। আমাৰ দেশৰ মানৱ সম্পদ উন্নয়নৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। দেশৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে গঠন কৰা **'মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰণালয়'**এ এই বিষয়টো চোৱা-চিতা কৰে। মানৱ সম্পদ উন্নয়নৰ কাৰণে চৰকাৰে কেতবোৰ লক্ষ্য নিৰ্ধাৰণ কৰিছে। এই লক্ষ্যসমূহ হৈছে—

- মুঠ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় বৃদ্ধি কৰা।
- দৰিদ্ৰতাৰ অনুপাত হ্ৰাস কৰা।
- নিয়োগ বৃদ্ধিৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে গুণগত প্ৰাথমিক শিক্ষা নিশ্চিত কৰা।
- দেশত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ হ্ৰাস কৰা।
- সাক্ষৰতা, আয় আৰু সামাজিক ন্যায়ৰ বেলিকা লিংগ বৈষম্য দূৰ কৰা।
- শিশু আৰু মাতৃৰ অকাল মৃত্যুৰ হাৰ হ্ৰাস কৰা।
- বিশুদ্ধ খোৱা পানীৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- স্বাস্থ্যকৰ পৰিৱেশ আৰু দুখীয়া শ্ৰেণীৰ বাবে বাসগৃহৰ ব্যৱস্থা কৰা।

এই লক্ষ্যসমূহৰ ৰূপায়ণৰ যোগেদি দেশৰ ব্যক্তিক মানৱ সম্পদলৈ উন্নীত কৰিব পাৰি।

কল্যাণকামী কেতবোৰ অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানেও মানৱ সম্পদ উন্নয়নত অৰিহণা যোগাই আহিছে। সেইসমূহৰ ভিতৰত বেংক, উত্তৰ-পূব পৰিষদ, উত্তৰ-পুব উন্নয়ন বিত্তীয় নিগম, আত্মসহায়ক গোট আদি উল্লেখযোগ্য।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

- আন সম্পদৰ তুলনাত মানৱ সম্পদক শ্ৰেষ্ঠ সম্পদ বুলি কোৱা হয়— ইয়াৰ সমৰ্থনত দুটা যুক্তি উল্লেখ কৰা।
- মানৱ সম্পদৰ উন্নয়নৰ কাৰণে ল'ব পৰা তিনিটা ব্যৱস্থা উল্লেখ কৰা।

অসমৰ জনসংখ্যাৰ বিতৰণত ভূ-প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ ঃ

ঠাই এখনৰ ভূ-প্ৰাকৃতিক গঠনে মানুহৰ বসতি বিস্তাৰৰ ওপৰত বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। সেইবাবেই সমতল আৰু পাহাৰীয়া ভূ-প্ৰকৃতিৰ দুটা ভিন্ন অঞ্চলত ইয়াৰ স্পষ্ট ৰূপ চকুত পৰে। নদী উপত্যকা অথবা পাহাৰীয়া অঞ্চলত জন বসতিৰ বিতৰণ কেনেকুৱা ধৰণৰ তোমালোকে কেতিয়াবা লক্ষ্য কৰিছানে?

অসমত **নদী উপত্যকাৰ সমভূমি** আৰু **পাহাৰীয়া ভূখণ্ডৰ** দুটা সুকীয়া ভূ-প্ৰাকৃতিক অঞ্চল আছে।

অসমৰ উপত্যকাৰ ভূপ্ৰকৃতি ঃ

ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক নদী আৰু ইয়াৰ উপনৈৰে গঠিত উপত্যকা অঞ্চলৰ ভূ-প্ৰকৃতি প্ৰায় সমান। এই দুয়োটা উপত্যকা নদীৰ পলসুৱা মাটিৰে গঠিত আৰু কৃষি কাৰ্যৰ উপযোগী। ইয়াত মানুহৰ মুখ্য জীৱিকা কৃষি। এই অঞ্চলত পৰিৱহণ ব্যৱস্থা উন্নত। ঠায়ে ঠায়ে কিছুসংখ্যক শিল্প-উদ্যোগ গঢ়ি উঠিছে। পৰিবহণৰ সুবিধাৰ কাৰণে ব্যৱসায় বাণিজ্যৰো প্ৰসাৰ ঘটিছে। এই অঞ্চলত ৰাজ্যৰ চহৰ, মহানগৰ সমূহো অৱস্থিত। ইয়াত মানুহৰ জীৱন ধাৰণৰ প্ৰণালী সুবিধাজনক হোৱা কাৰণে জনবসতি অতি ঘন।

জানি থওঁ আহা ঃ
পৃথিৱীৰ ঘন বসতিপূৰ্ণ কেতবোৰ নদী উপত্যকা ঃ ভাৰতৰ সিন্ধু-গংগা-ব্ৰহ্মপুত্ৰ; ইউৰোপৰ-ৰাইন, এলব, ডানিয়ুব; আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ মিছিছিপি; ইজিপ্তৰ নীল; বাংলাদেশৰ পদ্মা; চীনৰ হোৱাংহো, ইয়াংচিকিয়াং; ম্যানমাৰৰ ইৰাৱতী নদীৰ উপত্যকা। মানচিত্ৰত নদীসমূহৰ অৱস্থান চাই ল'বা।

পাহাৰীয়া অঞ্চল সাধাৰণতে ওখোৰা-মোখোৰা, শিলাময় আৰু গছ-গছনিৰে পৰিপূৰ্ণ। তোমালোকে পাহাৰবোৰৰ এই অৱস্থাতো নিশ্চয় দেখিবলৈ পাইছা। অসমৰ কাৰ্বি আংলং আৰু উত্তৰ কাছাৰ পাৰ্বত্য জিলা দুখন পাহাৰীয়া ভূ-প্ৰকৃতিৰ। ইয়াৰে উত্তৰ কাছাৰ পাৰ্বত্য জিলাখন বৰ্তমান **ডিমা-হাছাও** নামেৰে পৰিচিত। ডিমা-হাছাওত বৰাইল পৰ্বত আৰু কাৰ্বি আংলং জিলাত ভালেমান পাহাৰ অৱস্থিত। দুয়োখন জিলাতে পাহাৰীয়া ওখ-চাপৰ ভূ-প্ৰকৃতিৰ বাবে পৰিবহণ ব্যৱস্থা সকলোতে সুগম নহয়। ব্যৱসায়, বাণিজ্য, যাতায়াত, কৃষিকাৰ্য, উদ্যোগ আদি দিশসমূহ তুলনামূলকভাৱে পিচ পৰা। ইয়াত বাস কৰা জনজাতীয় লোকসকলে স্থানান্তৰিত কৃষিৰ **ঝুম কৃষি** প্ৰথা অৱলম্বন কৰে। এই অঞ্চলৰ মানুহৰ জীৱন ধাৰণৰ প্ৰণালী কষ্টকৰ। ওপৰোক্ত কাৰকসমূহৰ প্ৰভাৱৰ কাৰণে ইয়াত জনসংখ্যাৰ আকাৰ আৰু ঘনত্বও সৰ্বনিম্ন।

ক্ৰিয়া-কলাপ ঃ

তালিকা পূৰাওঁ আহা ঃ উন্নত/অনুন্নত ব্যৱহাৰ কৰিবা; জনবসতিত ঘন/পাতল ব্যৱহাৰ কৰিবা।

ভূ-প্ৰাকৃতিক অঞ্চল	যাতায়াত ব্যৱস্থা	উদ্যোগ	ব্যৱসায়	কৃষি	জনবসতি
নদী উপত্যকা অঞ্চল					
পাহাৰীয়া অঞ্চল					

অসমৰ জলবায়ু আৰু কৃষি ঃ

অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক উপত্যকাৰ মাটি পলসুৱা। মৌছুমী জলবায়ুৰ প্ৰভাৱত ইয়াত যথেষ্ট বৃষ্টিপাত হয় বাবে প্ৰায় গোটেই ৰাজ্য কৃষিৰ কাৰণে উপযোগী। ইয়াত বসবাস কৰা লোকসকলৰ বেছি অংশৰেই জীৱিকাৰ প্ৰধান উপায় কৃষি।

অসমৰ কৃষি উৎপাদিত শস্যসমূহক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। যেনে — **খাৰিফ, ৰবি আৰু জায়দ।**

খাৰিফ শস্যৰ খেতি এপ্ৰিল-মে' মাহত আৰম্ভ কৰি নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰৰ ভিতৰত চপোৱা হয়। ই ঘাইকৈ বাৰিষা কালৰ খেতি। শালি ধান, মৰাপাট, কুঁহিয়াৰ আদি **খাৰিফ শস্য**।

কিছুমান খেতি শীতকালত আৰম্ভ কৰি জহকালিৰ আৰম্ভণি ভাগত চপোৱা হয়। এই বিধৰ শস্যক **ৰবি শস্য** বোলা হয়। আহুধান, বৰোধান, সৰিয়হ, মাহ, তিল, ধপাত, ঘেঁহু, মাকৈ আদি নানা ধৰণৰ শাক-পাচলি ৰবি শস্যৰ ভিতৰত পৰে।

আকৌ, কিছুমান শস্যৰ খেতি এপ্ৰিল আৰু জুন মাহৰ ভিতৰত অৰ্থাৎ গ্ৰীষ্মকালৰ সময়চোৱাত কৰা হয়। এইবোৰক **জায়দ** বোলা হয়। যেনে- তিয়ঁহ, তৰমুজ, জিকা, ভোল, কোমোৰা, মাকৈ আদি। এই তিনিবিধ কৃষি কাৰ্য গোটেই ৰাজ্যতে কৰা হয়।

> **জানি থওঁ আহা ঃ**
>
> এপ্ৰিল আৰু জুন মাহৰ সময়খিনিত জলবায়ু শুকান হয় আৰু উষ্ণতা ক্ৰমশঃ বাঢ়িবলৈ ধৰে। কৃষিকাৰ্যৰ এই চুটি ঋতুটোক **জায়দ** (Zaid) বোলে। জায়দ শ্ৰেণীৰ বেছিভাগ শস্যৰ খেতি জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে কৰা হয়।

অসমত এইবিলাক খেতিৰ লগতে আলু, মূলা, কবি, লাও, বেঙেনা, আদা, আম, কঠাল, আনাৰস, নাৰিকল, অমিতা, তামোল, পাণ, কল আদিও উৎপাদন হয়। এইবোৰ কৃষি শৃংখলাবদ্ধ ৰূপত গঢ় লোৱা নাই।

> **ক্ৰিয়াকলাপ ঃ**
>
> **তালিকাখন পুৰাও আহা—**

উৎপাদিত শস্য	শস্যৰ নাম
ৰবি শস্য	
খাৰিফ শস্য	
জায়দ শস্য	

আমাৰ কৃষি ব্যৱস্থা ঘাইকৈ জনমূৰি সীমিত মাটি, বৰষুণৰ পানীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতা, পৰম্পৰাগত কৃষি প্ৰণালী আৰু বানপানীৰ প্ৰভাৱ আদি কাৰণত এতিয়াও সকলোতে বাণিজ্যিক ভিত্তিত গঢ় লৈ উঠা নাই।

বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থান ঃ

ব্ৰহ্মপুত্ৰ, বৰাক আৰু ইয়াৰ উপনৈসমূহেৰে অসম পৰিপূৰ্ণ। বাৰিষাকালত দক্ষিণ-পশ্চিম মৌছুমীৰ প্ৰভাৱত ইয়াত প্ৰচুৰ বৃষ্টিপাত হয়। এই সময়ছোৱাত অসমৰ বিভিন্ন স্থানত এক বা ততোধিক বাৰ বানপানী হোৱাটো এটা স্বাভাৱিক পৰিঘটনা। তোমালোকে অসমৰ বানপানীৰ ৰূপটো নিশ্চয় দেখিবলৈ পাইছা। অসমত বানপানী হোৱাৰ কেতবোৰ কাৰণ জানি লওঁ আহা—

— অসমৰ নদীসমূহে পাহাৰীয়া উৎপত্তি অঞ্চলত হোৱা ভূমি ক্ষয়ৰ মাটি, শিল, বালিবোৰ বোৱাই আনি সমভূমি অংশৰ তলি ভাগত জমা কৰে। এই ধৰণে নদীসমূহ বাম হৈ পৰিছে আৰু পানী বহন ক্ষমতা হ্ৰাস পাইছে। ইয়াৰ বাবে সঘনাই বানপানীৰ সৃষ্টি হয়।

— ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু ইয়াৰ উত্তৰ পাৰে থকা উপনৈসমূহে বাৰিষা বৰষুণৰ পানীৰ উপৰিও হিমালয়ৰ বৰফ গলা অতিৰিক্ত পানী বহন কৰে, যাৰ বাবে দুয়ো পাৰ উপচি পৰি বানপানীৰ সৃষ্টি হয়।

অসমৰ বহুতো মানুহ বান অধ্যুষিত অঞ্চলত বসবাস কৰে। এইসকল লোক বানপানীৰ দ্বাৰা সহজে আক্ৰান্ত হয়। বানপানীয়ে পৰিৱেশ আৰু মানুহৰ বিস্তৰ ক্ষতিসাধন কৰে।

ক্রিয়াকলাপ ঃ

- বানপানীৰ দ্বাৰা কি কি ক্ষতি হয় তোমালোকে তালিকাখনৰ যথাস্থানত লিখা —

বানপানীৰ ফলত হোৱা ক্ষয়-ক্ষতি	কেনে ধৰণৰ ক্ষয়-ক্ষতি হয়—
পৰিৱেশৰ ওপৰত হোৱা ক্ষয়-ক্ষতি	
মানুহৰ ক্ষেত্রত হোৱা ক্ষয়-ক্ষতি	

অসমত বানপানীৰ সমস্যাটোৰ নিয়ন্ত্রণ কৰিব পাৰিলেও স্থায়ী সমাধান এতিয়াও সম্ভৱ হোৱা নাই। বান নিয়ন্ত্রণৰ ক্ষেত্রত চৰকাৰী আঁচনিসমূহ কাৰ্যকৰী কৰাৰ বাবে 'ব্ৰহ্মপুত্ৰ ব'ৰ্ড' নামৰ এটি বিভাগ আছে। বানাক্রান্ত অঞ্চলৰ বাসিন্দাসকলে বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থানৰ ব্যৱস্থা ল'লে ক্ষয়-ক্ষতি বহু পৰিমাণে হ্রাস কৰিব পাৰে। ইয়াৰ বাবে অৱলম্বন কৰিব পৰা কেতবোৰ ব্যৱস্থা উল্লেখ কৰা হ'ল—

চিত্র ঃ ৫.২ বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থান

— বানাক্রান্ত অঞ্চলত বানপানী নোহোৱা সময়ত কৰিব পৰা কৃষি ব্যৱস্থাত গুৰুত্ব দিয়া। ইয়াৰ উৎপাদনৰ উপাৰ্জনেৰে প্ৰয়োজনীয় ধান-চাউল ক্রয় কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

— ওখ স্থানত বাসগৃহ নিৰ্মাণ কৰি সা-সম্পত্তি সুৰক্ষিত কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা। অন্যথা বানপানীৰ সময়ত মানুহ আৰু পোহনীয়া জীৱ-জন্তুৰে সৈতে ওখ সুৰক্ষিত স্থানত গৈ অস্থায়ীভাৱে আশ্রয় গ্রহণ কৰা।

— পোহনীয়া জীৱ-জন্তু আৰু মানুহৰ খাদ্য সামগ্ৰী বানপানীত ডুব নোযোৱাকৈ ওখ চাংঘৰ সাঁজি তাত ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰা।

— বানপানীৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰিবৰ কাৰণে পৰিষ্কাৰ পানীৰ সু-ব্যৱস্থা ৰখা।

— বানপানী হোৱাৰ আগতে প্ৰয়োজনীয় ঔষধ, খাদ্য সামগ্ৰী, অস্থায়ী গৃহ নিৰ্মাণৰ সামগ্ৰী, বীজাণুনাশক দ্ৰব্য মজুত কৰি ৰখা।

— ব্যৱহাৰৰ কাৰণে ব্যক্তিগতভাৱে নাওঁ বা ভুঁৰ ৰখা।

— কৰ্তৃপক্ষৰ নিয়ন্ত্ৰণ কক্ষৰ ফোন নম্বৰ ৰখা।

— বানপানীৰ সম্ভাব্য বিপদৰ পৰা হাত সাৰিবৰ বাবে সাঁতুৰিবলৈ শিকা।

— বিভিন্ন প্ৰচাৰ মাধ্যমযোগে প্ৰচাৰিত বতৰৰ বাতৰি সম্পৰ্কে প্ৰয়োজনীয় খবৰ ৰখা।

ক্রিয়াকলাপ ঃ

- বানপানীয়ে ক্ষয়-ক্ষতি কৰাৰ উপৰিও কোনো প্ৰকাৰে আমাৰ উপকাৰ সাধন কৰেণে? বানপানীৰ উপকাৰৰ দুটা উদাহৰণ দিয়া।
- বানপানী অহাৰ আগত, বানপানী হৈ থকাৰ সময়ত, বানপানী হৈ যোৱাৰ পিছত ল'ব লগা সাৱধানতাবোৰৰ প্ৰত্যেকৰে দুটাকৈ উদাহৰণ উল্লেখ কৰা।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা ঃ

- পৰিৱেশক দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে— প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ আৰু মানৱ সৃষ্ট বা সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ।
- প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা আহৰণ কৰা উপাদানসমূহেৰে মানুহে নিৰ্মাণ কৰা বাসগৃহ, উদ্যোগ, ৰাস্তা-ঘাট, গাড়ী-মটৰ, নগৰ-চহৰ আদি মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান।
- পৰিয়াল, সামাজিক ৰীতি-নীতি, কৃষ্টি-সংস্কৃতি, ধৰ্মীয় আচৰণ, ৰাজনীতিৰ কাম-কাজ, শিক্ষা ব্যৱস্থা আদিও মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান।
- কোনো এখন ঠাইত নিৰ্মাণ কৰা বাসগৃহ, ৰাস্তা-ঘাট, পৰিবহণ ব্যৱস্থা, উদ্যোগ আৰু মানুহ, পৰিয়াল, মানুহৰ সামাজিক ৰীতি-নীতি, কৃষ্টি-সংস্কৃতি, ধৰ্মীয় আচৰণ, ৰাজনীতিৰ কাম-কাজ, শিক্ষা ব্যৱস্থা আদিয়ে যি এক সুকীয়া বাতাবৰণ গঢ় দিয়ে তাকেই ঠাইখনৰ মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশ বোলে।
- শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে কোনো উৎপাদনমুখী কাম কৰিবলৈ সক্ষম ব্যক্তিসকল মানৱ সম্পদ।
- মানুহ জ্ঞান, বুদ্ধি, কাৰিকৰী কুশলতাৰ অধিকাৰী। আন সম্পদসমূহো মানুহে বিকশিত কৰিছে। মানুহ সেইবাবে সকলো সম্পদৰ তুলনাত শ্ৰেষ্ঠ সম্পদ।
- ভাৰত চৰকাৰৰ 'মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰণালয়'এ দেশৰ মানৱ সম্পদ উন্নয়নৰ দিশটো চোৱা-চিতা কৰে।
- ভূ-প্ৰকৃতিৰ ভিত্তিত আমাৰ ৰাজ্যখনক দুটা সুকীয়া ভূখণ্ডত বিভাজন কৰিব পাৰি—

  (ক) ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক নদীৰ উপত্যকাৰ সমভূমি অঞ্চল, আৰু

  (খ) পাহাৰীয়া অঞ্চল (ইয়াত ডিমা-হাছাও আৰু কাৰ্বি আংলং জিলা দুখন অন্তৰ্ভুক্ত)।
- নদী-উপত্যকা অঞ্চলত জনবসতি ঘন আৰু পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ জনবসতি সেৰেঙা আৰু জনবসতিৰ ঘনত্ব সৰ্বনিম্ন।
- বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থানৰ উপায় অৱলম্বন কৰি চলিলে বহুতো ক্ষয়-ক্ষতিৰ পৰা হাত সাৰি থাকিব পাৰি।
- অসমৰ কৃষি উৎপাদিত শস্যক তিনিটা প্ৰধান ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— খাৰিফ, ৰবি আৰু জায়দ।

অনুশীলনী

১। কেৱল উত্তৰ লিখা—

(ক) পৰিৱেশক ঘাইকৈ কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি?

(খ) মানুহৰ উপকাৰত অহা আৰু আৰ্থিক মূল্য থকা বস্তুবোৰক কি বোলে?

(গ) ভাৰত চৰকাৰৰ কোনটো মন্ত্ৰণালয়ে দেশৰ মানৱ সম্পদ উন্নয়নৰ দিশটো চোৱা-চিতা কৰে।

(ঘ) ভূ-প্ৰকৃতিৰ ভিত্তিত অসমক কেইটা ভাগত ভগোৱা হৈছে?

(ঙ) উত্তৰ কাছাৰ পাৰ্বত্য জিলাক বৰ্তমান কি নামেৰে জনা যায়?

২। খালী ঠাই পূৰ কৰা—

(ক) মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশক ________ পৰিৱেশো বোলা হয়।

(খ) শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে কাম কৰিবলৈ সক্ষম ব্যক্তিক ________ সম্পদ বোলে।

(গ) আন সকলো সম্পদৰ তুলনাত মানৱ সম্পদ ________ সম্পদ।

(ঘ) অসম দক্ষিণ ________ মৌছুমী জলবায়ুৰ গতি পথত অৱস্থিত।

(ঙ) অসমৰ কৃষি উৎপাদিত শস্যক ________ প্ৰধান ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি।

৩। শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি লিখা —

(ক) মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান এটা হ'ল গছ-গছনি/বাসগৃহ।

(খ) জাপান পৃথিৱীৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য উদ্যোগ প্ৰধান / কৃষি প্ৰধান দেশ।

(গ) অসমৰ নদী উপত্যকা অঞ্চলৰ বাসিন্দাসকলৰ মুখ্য জীৱিকা চাকৰি/ কৃষি।

(ঘ) পাহাৰীয়া অঞ্চলত জনবসতি ঘন/সেৰেঙা।

(ঙ) কাৰ্বি আংলং/উত্তৰ কাছাৰ পাৰ্বত্য জিলাৰ বৰ্তমান নাম ডিমা-হাছাও।

৪। শুদ্ধ-অশুদ্ধ লিখা—

(ক) মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশক কৃত্ৰিম পৰিৱেশ হিচাপেও জনা যায়।

(খ) প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ উপাদানসমূহ ব্যৱহাৰ কৰি মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশৰ উপাদান সমূহ সৃষ্টি কৰা হয়।

(গ) মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশ পৰিৱৰ্তনশীল।

(ঘ) শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে উৎপাদনমুখী কাম কৰিবলৈ সক্ষম ব্যক্তিসকল মানৱ সম্পদ।

(ঙ) ভূ-প্ৰকৃতিৰ ভিত্তিত অসমক দুটা সুকীয়া ভূ-খণ্ডত বিভক্ত কৰিব পাৰি।

৫। চমু উত্তৰ লিখা — (৪০টা মান শব্দৰ ভিতৰত)

(ক) সমাজ উন্নয়নত মানৱ সম্পদৰ ভূমিকা।

(খ) অসমৰ জনবসতি বিস্তাৰৰ ওপৰত নদী উপত্যকাৰ সমভূমিৰ প্ৰভাৱ।

৬। বহলাই লিখা— (৮০টা মান শব্দৰ ভিতৰত)

(ক) মানৱ সৃষ্ট পৰিৱেশ কাক বোলে আৰু ইয়াৰ উপাদান সমূহ কি কি? এই পৰিৱেশ গঢ় দিয়াত মানুহৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে লিখা।

(খ) কি কি কাৰণত অসমত বানপানী হয়? বানপানীৰ সৈতে সহাৱস্থান কৰাৰ ফলপ্ৰসূ যুক্তি দি দুটা ব্যৱস্থা উল্লেখ কৰা।

✧✧✧✧✧✧